

<i>Art. XI. An Sacramenta causent inae-</i> <i>qualem Gratiam.</i>	321	<i>Art. IX. Solvuntur Objectiones.</i>	331
QUESTIO II. De Charactere Sacramentali.			
<i>Art. I. Quid sit Character, & a qui-</i> <i>bus Sacramentis imprimatur.</i>	340	<i>Art. X. Solvuntur Objectiones.</i>	350
QUESTIO I. De Reviviscencia Sacramentorum.			
<i>Art. I. An detur Reviviscencia Sacra-</i> <i>mentorum.</i>	378	<i>Art. II. Solvuntur Objectiones.</i>	376
In Tractatu de SS. Eucharistia. DISPUTATIO I. De Essentia, & Constitutivis SS. Eucharistiae.			
QUESTIO I. De Essentia SS. Eucharistiae.			
<i>Art. I. Quid sit Sacramentum SS. Eu-</i> <i>charistiae, qua ejus Parses, an sit u-</i> <i>num, an multiplex.</i>	5	<i>Art. II. Solvuntur Objectiones.</i>	14
<i>Art. II. An, & quomodo Christus sit pra-</i> <i>sens in SS. Eucharistia.</i>	27	<i>Art. III. Solvuntur Objectiones ex Scri-</i> <i>pturis.</i>	44
<i>Art. IV. Solvuntur Objectiones ex SS.</i> <i>Patribus.</i>	55	<i>Art. V. Solvuntur Objectiones.</i>	55
QUESTIO II. De Materia Eucharistica.			
<i>Art. I. Quanam sit Materia Remota</i> <i>SS. Eucharistiae.</i>	71	<i>Art. II. Solvuntur Objectiones.</i>	87
<i>Art. II. Quid sint notandum circa mate-</i> <i>riam remotam SS. Eucharistiae.</i>	87	<i>Art. III. An sit necessaria communicio</i> <i>sub utraque Specie.</i>	103
<i>Art. III. Quae adhuc notanda circa can-</i> <i>dem.</i>	103	<i>Art. IV. Solvuntur Objectiones.</i>	103
<i>Art. X. Solvuntur Objectiones.</i>	113	<i>Art. XI. An Aqua sit necessario misce-</i> <i>da vino in sacrificio.</i>	118
<i>Art. XI. An, & quomodo Aqua verta-</i> <i>tur in Sanguinem Christi.</i>	124	<i>Art. XII. Solvuntur Objectiones.</i>	138
<i>Art. XII. Solvuntur reliqua Objectio-</i> <i>nes.</i>	151		
QUESTIO III. De Forma Eucharistica.			
<i>Art. I. Qua, & qualis sit forma Con-</i> <i>secrationis SS. Eucharistiae.</i>	163	<i>Art. II. Solvuntur Objectiones.</i>	172
<i>Art. II. Solvuntur reliqua Objectiones.</i>	192	<i>Art. III. Quid ponatur in verborum</i> <i>sub qualibet Specie, & quid per con-</i> <i>comitantiam.</i>	204
QUESTIO IV. De conversione Eucharistica.			
<i>Art. I. An in hoc Sacramento detur, &</i> <i>unde colligatur vera conversio.</i>	211	<i>Art. II. Quomodo Christus sit sub speci-</i> <i>ebus panis, & vini.</i>	223
<i>Art. III. Solvuntur Objectiones.</i>	226	<i>Art. IV. An detur accidentia absoluta.</i>	235
<i>Art. V. Solvuntur Objectiones.</i>	255	<i>Art. VI. Solvuntur Objectiones.</i>	255
DISPUTATIO II. De Necessitate, & Effectibus SS. Eucharistiae.			
QUESTIO I. De Effectibus SS. Eucharistiae.			
<i>Art. I. Quomodo SS. Eucharistia causet</i> <i>gratiam.</i>	283	<i>Art. II. Solvuntur Objectiones.</i>	289
<i>Art. II. An dua Species sumptae plus con-</i> <i>sistent gratia, quam una.</i>	295		
QUESTIO II. De Necessitate SS. Eucharistiae.			
<i>Art. I. An Eucharistia sit necessaria.</i>	309	<i>Art. II. Solvuntur Objectiones.</i>	317
<i>Art. III. An sit necessaria communicio</i> <i>sub utraque Specie.</i>	321	<i>Art. IV. Solvuntur Objectiones.</i>	336

X O X

THEOLOGICUS TRACTATUS

In Tertiam Partem
DIVI THOMÆ AQUINATIS.
DE POENITENTIA.

Angelicus Doctor, cum in 3. parte quaestio- nibus, de sacramen- tis in genere, in- de de baptismo, con- firmatione, ac SS. Eucharistia in spe- cie, finem imposu- set, quaestiones 24. coepit de poenitentia ut sacramento tractare. Ad verò *quest. 85.* usque ad *quest. 89.* egit de eadem ut virtute, donec *questione 90.* rursus exponere coeperit sacramentum poenitentiae: sed postea, primò professione ad Concilium Lugdunense, inde morbo in monasterio Fosse Noxæ, ac tandem morte ju- storum occupatus, Summam suam omnino absolvere nequirit: cui propterea à posteris supplementum est additum, ex ejusdem S. Doctoris scriptis, præsertim *ex scripto in 4. sententiarum* concinnatum. Quamvis autem ordo questionum à S. Doctore electus sit omni reverentia dignus, nunc tamen, me- thodo usitato, prius de poenitentia ut virtute solet tractari, & postea primùm de eadem ut sacramento; eoquod virtus latius pateat, & ab universalioribus rectè ducatur incipiunt (quem etiam ordinem Catechismus Tridentini observat) hinc & nos eadem tra- ctatione de poenitentia differemus.

DISPUTATIO I.

De Virtute Poenitentiae.

1. **Q**uae de poenitentiae virtute disputanda occurrunt, ad hæc quatuor potissimum re- vocantur, nempe, an, & quid sit: quos actus eliciat: quos effectus producat: quanta ejus necessitas homini lapsò incumbat: de quibus in sequentibus quaestionibus agen- dum. Hic tamen observo, terminum *poenitentia* multiplicem significationem admit- tere; primò enim poenitentia dicitur omnis *retractatio* cujuscunque actus precedentis, *sive boni, sive mali*: quo in sensu etiam poenitere aliquem potest operis boni, adeo- que poenitentia esse perversa. Secundo poenitentia dicitur quæcumque *retractatio* honesta actus mali, *sive ex motivis natu-*
R.P. Ant. Mayr Theol. Tom. II.

ralibus, sive ex *supernaturalibus, seu ex particularibus, seu ex universalibus.* Tertio poenitentia definitur, vel describitur *dolor retractationis precedentium actuum malorum ex motivo supernaturali, se ad omnia commissa peccata gravia extendente, cum proposito non peccandi de casero.* Et hæc definitio, vel descriptio, saltem quoad substantiam, admittitur ab omnibus; imò supponitur, quando agitur de vera Christiana poenitentia; unde etiam nos, juxta hanc definitionem, aut descriptionem, poenitentiae nomen accipimus.

QUESTIO I.

De Essentia, Existentia, Subjecto, & Objecto Materiali, Virtutis Poenitentiae.

ARTICULUS I.

An Poenitentia sit Virtus.

1. **H**ic controversiæ anam dedit Cajetanus, asserens, poenitentiam non esse virtutem simpliciter dictam: seu actum poenitentiae non esse actum virtutis simpliciter dictum, sed tantum secundum quid, quamvis laudabilis sit, & meritorius. Ceteri tamen Theologi communissimè cum S. Thoma 3. p. 2. q. 85. a. 1. in corp. docent, actum poenitentiae, prout non tantum denotat ploratum, vel aliam similem mutationem sensibilem corporis, sed prout significat actum liberum voluntatis, scilicet dictum dolorem retractativum mali, ex motivo supernaturali, esse simpliciter virtuosum: ex quo clarè sequitur, ipsum habitum elicivum talis doloris, seu poenitentiam habitualement, esse habitum virtutis simpliciter dictæ. Itaque cum istis omnibus

4. Dico. Poenitentia habitualis est simpliciter virtus. Probatur ratione S. Thomæ 3. p. 2. q. 85. a. 1. in corp. Deus suadet, & præcipit actum poenitentiae: ergo est virtuosus: ergo poenitentia habitualis est virtus. conf. 1. est clara; non enim Deus suadet actus malos, ut patet: nec etiam tantum indifferentes; quia, si etiam antecederet ad præceptum indifferentes fuissent, saltem per ipsum præceptum redderentur boni, seu virtuosus; nam sicut aliqua sunt præcepta; quia bona, ita alia sunt bona; quia præcepta. consequentia a. etiam patet ex dictis.

Probatur jam ant. *Matth. 4. v. 17.* dicit Christus: *Penitentiam agite; appropinquavit enim regnum celorum.* Idem ait *Luc. 13. v. 3.* *Si penitentiam non egeritis, omnes similiter peribitis.* & S. Paulus *Act. 20. v. 20. & 21.* ait de seipso, quod docuerit publice, & per domos, *resuscitans Judaeis, &que Gentilibus, in Deum penitentiam, & fidem in Dominum nostrum Jesum Christum:* sed ex his, & innotis aliis Scripturae textibus, passim occurrentibus, quibus homines ad conversionem, & penitentiam incitantur, patet, penitentiam suaderi, & praecipua Deo: ergo.

5. Probatur conclusio 2. Virtus definitur ex Philosopho *l. 2. ethicorum c. 6.* *Habitus electivus in mediocritate, quantum ad nos consistens: qua quidem mediocritas ratione praescripta sit:* seu paucioribus verbis, sed eodem sensu: *Habitus secundum rectam rationem electivus:* vel (ut eod. cap. habet Philosophus) *Habitus, ex quo, & bonus homo ipse efficitur, & bene opus suum reddit:* vel clarius: *Habitus, qui facit bonum habentem, & opus ejus bonum reddit.* Vel etiam virtus definitur ab *Esparza l. 10. q. 75. a. 2.* *Bona qualitas mentis, qua recte vivitur, qua nemo male utitur:* quam definitionem ait hic auctor esse S. Augustini *l. 1. retract. c. 9.* at S. Doctor ibi quidem aliqua talia verba habet, sed definitionem virtutis tradere ibi minime intendit: quidquid autem de hoc sit, omnes hae definitiones, seu descriptiones, conveniunt penitentiae habituali: ergo ipsa est virtus habitualis, seu habitus virtutis, & consequenter etiam ejus actus est actus virtutis.

Probatur mi. In primis secundum rectam rationem, seu prudentissimè, penitentia eligit retractationem actus mali. 2. Ipse actus, seu opus penitentiae, aut retractatio mali, est quid bonum, & habentem, seu elicentem, in sua linea bonum reddit. 3. Rectè vivit penitens, & nemo male utitur ista penitentia, operando per illam, seu utendo illa, tanquam instrumento: quamquam quis ea possit male uti tanquam objecto, e. g. habendo vanam de illa complacentiam: quod tamen, sicut commune est omnibus aliis virtutibus, ita penitentiam non excludit ab earum numero.

6. Ob. 1. ex Luthero, Beza, ac aliis sectariis. Penitentia in Scripturis non significat dolorem, sed tantum resipiscenciam: ergo textus allati non probant, illam penitentiam, quam nos adstruimus, esse virtutem. prob. ant. Graecus textus habet vocem *metanoia*, quae significat resipiscenciam: ergo: Resp. neg. ant. ad prob. neg. iterum ant. Vox Graeca, & Hebraea, cui Latinus interpret substituit vocem *penitentia*, significat resipiscenciam, non quamcumque, sed dolorosam, & afflictivam. Sic Job de seipso ait *c. 42. v. 6.* *Agno penitentiam in favilla, & cinere.* item *Matth. 11. v. 21.* dicitur de Tyrriis, & Sidoniis, quod, si miracula coram ipsis facta fuissent, in celsio, & cinere penitentiam egerissent: quae

penitentia utique non est tantum resipiscencia, sed est penitentia afflictiva, & dolorosa; & tamen ibi adhibetur vox *metanoia*.

Videatur Bellarminus *tom. 3. controver. 4. de sacram. penit. l. 1. c. 7.* ubi Erasimum, & similes grammaticos, infulse etymologiam nominis hujus obtrudentes, egregie refutat, ostenditque, non semper ex etymologia, sed ex usu, significationem nominis desumendam esse. Monstrat quoque ulterius, tum profanos, tum sacros auctores, nobiscum sentire, & loqui. Addendum hic, axioma illud: *Optima penitentia vita nova:* in hoc sensu duntaxat admitendum esse, quod ea vita sit signum, vel effectus penitentiae: non tamen sit ipsa penitentia, nisi metonymicè, sumendo effectum pro causa.

7. Ob. 2. Verecundia ex Aristotele *4. ethic. 9.* non est virtus: ergo nec penitentia. Resp. om. ant. neg. conf. sic ibi habet Philosophus: *De verecundia autem quasi de virtute aliqua dicendum non est; affectus enim magis esse, quam habitus videtur;* unde verecundia juxta Aristotelem est tantum passio animi, necessario, seu indeliberate, movens sanguinem in vultum, ex timore infamiae, ob commissum aliquid malum. Quare ipsa non est virtus, quamvis possit esse indicium bonae, aut virtuosae indolis, quae necdum perfrictam frontem induerit. Quod si tamen per verecundiam intelligeretur actus elicivus voluntatis, deliberatus, ob admissum malum (verecundari enim, vel crubescere ob bonum, non esset honestum) juxta Arriagam, & Vasquez, esset actus virtutis magnanimitatis, cujus est honorem moderatè querere: communius tamen per verecundiam non intelligitur actus voluntatis deliberatus, sed motus quidam passionis. videantur de discrimine inter penitentiam, & verecundiam, *Esparza l. 10. q. 75. n. 1. ad 1.* & *Haunoldus l. 4. tr. 4. c. 1. n. 889.*

8. Ob. 3. Penitentia est dispositio peccatoris: hic non est perfectus: ergo non est dispositio perfecti: ergo non est virtus: quia haec debet esse dispositio perfecti. Resp. *Haunoldus loc. cit. n. praec.* hanc definitionem, quam Philosophus *7. physic. text. 17.* ex Socrate affert, rejicit tanquam nimis rigorosam; putat enim, perfectum ex Philosopho debere esse dispositum secundum suam naturam, qua ratione non potest esse dispositus peccatori, cui inest peccatum, quod est contra naturam. Alij autem communius eam definitionem admittunt, cum quibus dist. mi. peccator non est perfectus antecedenter ad penitentiam. conc. mi. non est formaliter perfectus per ipsum actum penitentiae. subdist. non est perfectus in omni linea. conc. min. non est perfectus in linea penitentiae. neg. min. & conf.

Virtus non debet antecedenter supponere, subjectum jam esse perfectum, sed debet tale reddere: sicut albedo, quae est actus albi, non supponit, sed facit album. Sed neque virtus debet reddere perfectum in omni

omni linea; alias ne fides, nec castitas, essent virtutes; quia non reddunt hominem misericordem, vel justum; unde sufficit virtuti, ut perfectum reddat subjectum suum in sua linea: & sic, sicut castitas tantum reddit castum, ita penitentia tantum debet reddere penitentem, & hac ratione disponere ad optimum, hoc est, ad finem virtutis: quod penitentia facit.

9. Ob. 4. Nullum aliud sacramentum est virtus: ergo nec penitentia. Confirm. Penitentia vult aliquid impossibile, scilicet vult, peccatum non esse factum: sed hoc non est prudens: ergo penitentia non est prudens: adeoque neque virtus. Resp. retorqueo argumentum. Nullum aliud sacramentum habet pro materia christiana: ergo nec confirmatio: nullum aliud potest confici sine verbis formalibus: ergo nec matrimonium. in forma neg. conf. In iis, quae pendunt à libero instituentis arbitrio, non est sequela legitima ab uno ad alterum; cum pro libitu unum sic, aliud aliter, potuerit esse institutum. Ad confirm. neg. ma. Penitentia non vult, sed velle, malum non fuisse factum, quod quidem factum jam est; potuisset autem non fieri: quae voluntas rationi maxime conformis est, & significat, hominem esse ita dispositum; ut, si non fecisset malum, nunc illud non faceret. Haec etiam dispositio animi est absolutum odium peccati, & absolutum propositum non peccandi deinceps: quamvis non absolute velit, si non peccasse (quia absolute non potest fieri infectum, quod factum jam est) sed tantum velle, se non peccasse.

10. Ob. 5. Objectum virtutis debet esse bonum: objectum penitentiae est malum, scilicet peccatum: ergo non est virtus. Confirm. Tenemur impedire actum penitentiae: ergo hic non potest esse virtuosus. Resp. dist. ma. objectum prosecutionis virtutis debet esse bonum. conc. ma. objectum fugae, seu aversionis. neg. ma. & dist. sic mi. neg. conf. Eoispo, quod virtus ab aliquo fugit, non debet id esse bonum: sed tantum illud debet esse bonum, quod virtus amplectitur, vel prosequitur.

Ad confir. dist. ant. tenemur impedire actum penitentiae in quavis hypotheli, etiam ex suppositione peccati commisi. neg. ant. in aliqua tantum hypotheli, seu ante commissum peccatum. conc. ant. & neg. conf. Tenemur etiam eodem modo impedire actum justitiae vindicativae, quatenus tenemur impedire peccata aliorum, si possumus: & tamen justitia vindicativa est virtus. Adde, quod obligatio impediendi actum penitentiae, non sit directè, & immediate terminata ad ipsum actum, sed sit directè, & immediate terminata ad peccatum.

Eadem response utendum est, si obijciatur, quod actus penitentiae non sit simpliciter appetibilis; quamvis enim non sit simpliciter appetibilis in omni hypotheli, est tamen simpliciter appetibilis, in hypotheli commisi peccati, quod sufficit ad a-

ctum virtutis, ut patet in actibus justitiae vindicativae, de qua modo dictum, & in actibus misericordiae, quae etiam praesupponit miseriam proximi sublevandam: ipsae autem habitus penitentiae est simpliciter appetibilis ante peccatum. Alij respondent dist. ant. tenemur impedire omnem actum habitus penitentiae realiter sumpti. neg. ant. formaliter tantum sumpti. conc. ant. & neg. conf. de qua re plura inferius.

11. Ob. 6. Nullus actus virtutis supponit in suo subjecto extitisse contrarium: sed hoc supponit actus penitentiae: ergo non est actus virtutis. Confirm. 1. Omnis virtus debet posse esse, in subjecto absolute, consummataeque perfectionis: sed talis non est penitentia; quia non potest esse in Christo: ergo. Confirm. 2. Penitentia non est absolute necessaria: ergo non est virtus. Confirm. 3. Penitentia operatur cum tristitia: virtus autem cum delectatione: ergo penitentia non est virtus.

Resp. neg. maj. Omnis actus, retractivus mali, ex quocumque tandem motivo eliciatur, etiam si eliciatur ex motivo charitatis, supponit suum contrarium: idem supponit etiam actus punitivus justitiae vindicativae. Si fors dicas, istam justitiam non supponere contrarium in suo subjecto. Resp. Iam timor Dei sibi irati, vel timor justitiae Divinae vindicativae, sibi iratae, supponit peccatum, seu contrarium in suo subjecto. Aliud est, quod forte habitus realiter sumpti non possint semper supponere ulum contrarium, per quod expellantur, antequam agere possint, de quo paulo post.

12. Ad i. confirm. dist. ma. omnis virtus debet posse esse in subjecto absolute perfectionis, hoc est, in subjecto tanta perfectionis, ut id excludat etiam peccabilitatem. neg. ma. ut hanc non excludat, omnia. & dist. sic min. neg. conf. sed de subjecto penitentiae articulo sequenti. Ad 2. confirm. retorqueo argumentum. Etiam fides, & spes, ac justitia vindicativa, non sunt absolute necessariae; cum sine duabus prioribus Christus fuerit perfectus, & tertia tantum sit necessaria ex suppositione peccati. in forma neg. conseq.

Ad 3. confirm. dist. 2. p. antec. virtus, quae sit habitus acquisitus, operatur cum delectatione. om. ant. virtus, quae sit habitus infusus. neg. ant. & conf. Imò etiam habitus acquisitus tantum debet agere cum facilitate, quod penitentiae quoque convenit, saltem quando per frequentatos actus natus est habitus penitentiae acquisitus: non autem semper debet habitus etiam acquisitus agere cum delectatione: & praeterea non debet agere cum delectatione circa objectum aversionis, vel fugae; non enim misericordia delectatur miseris proximi, quas averfatur, ac tollere vult.

13. Ob. 7. Peccatum est medium sine quo non ad actum penitentiae: ergo nemo potest illum actum velle: ergo non est virtuosus. prob. conf. qui vult finem, vult etiam media: ergo, qui vult penitentiam,

4 vult etiam peccatum: hoc autem nemo potest velle virtuosè: ergo. Resp. neg. ant. Non omne, sine quo aliquid non potest produci, est medium sine quo non ad illud; alius Deus deberet dici medium ad omnia: sed medium sine quo non etiam est aliquid, ad quod ponendum potest finis movere, & ad cuius positionem potest moveri voluntas post intentionem finis.

Jam autem actus penitentia non potest, nec debet, movere ad ponendum peccatum: non potest; quia alias penitens vellet contradictoria, vel contraria, scilicet ponere, & destruere peccatum: non debet movere; quia, quando ante volitionem finis videtur aliquid jam aliunde positum, non debet voluntas id amare, aut id ponere velle: sed potest odisse, maxime, si pro fine habeat ejus destructionem. Imò actus penitentia est suo modo ita constitutus, ut potius velle, ut ipse non esset, & penitentia ita odit peccatum, ut vellet libenter actu suo carere, modò non adesset peccatum. Unde penitentia non vult absolutè dolere, sed tantum hoc vult in hypothesi peccati: antecedenter autem ad hanc hypothesin mallet carere suo actu, quam prius dari peccatum.

14. Ob. 8. Actus penitentia, dolens de peccato, involvit peccatum: ergo non est bonus. Confir. Actus penitentia saltem connectitur cum peccato: ergo non est virtuosus. Resp. neg. art. Actus penitentia non dicit pro parte peccatum, sed tantum illud præsupponit: sicut scientia Dei de illo idem præsupponit. Verum quidem est, quòd deficiente peccato etiam deficiat actus penitentia: at non deficit formaliter, sed tantum arguitivè, sicut scilicet impedito peccato impeditur etiam scientia Dei. Imò, etiam si actus penitentia, quidditativè sumptus, involveret peccatum, tamen denominativè acceptus, prout est effectus habitus, esset bonus, ut patebit ex dicendis n. 16. Ad confir. dist. ant. actus penitentia connectitur à priori cum peccato, jam præsupposito, & à penitentia destruendo, conc. ant. connectitur à posteriori cum peccato, tanquam ponendo per ipsum actum penitentia. neg. ant. & conf. Certe etiam connectitur scientia Dei, & justitia vindicativa Dei, cum peccato jam præsupposito, quin sint mala.

15. Ob. 9. Objectum formale prosecutionis penitentia est bonitas compensationis pro offensa Dei, vel aliquid simile, de quo infra: sed hæc bonitas involvit pro parte ipsam offensam Dei: ergo etiam objectum formale prosecutionis penitentia involvit pro parte offensam Dei: ergo penitentia proficitur, seu amplectitur, vel amat offensam Dei, adeoque non est virtus. Variant mirabiliter responsiones auctorum ad hanc objectionem. Lugo de penit. disp. 2. sec. 3. n. 36. & seq. contendit, peccatum esse aliquo affectu amabile, & amari à Deo, quod mihi neutiquam videtur ve-

rum. Pallavicinus l. 7. de penit. c. 3. n. 17. ait, in malo, adeoque etiam in peccato, dari aliquam bonitatem; alias enim non futurum illud à Deo permiffibile: alij alia dicunt.

16. Ego inprimis retorqueo argumentum in justitia vindicativa Dei, quæ pro objecto formali prosecutionis habet penam conformem delicto: nec tamen præter Lugonem facillè quisquam admittet, quòd ea amet delictum. in forma autem dist. ma. objectum formale prosecutionis penitentia est bonitas illa compensationis, quidditativè, vel concretivè sumpta. neg. ma. denominativè sumpta. conc. ma. & dist. proportionaliter mi. neg. conf. Totum aliquod, seu concretum, dicitur sumi quidditativè, vel, ut alij loquuntur, concretivè, quando sumitur secundum omnes partes: denominativè autem dicitur sumi, quando tantum sumitur secundum id, quod suscipit denominationem, & est ordinariè subjectum, seu rectum concreti. Sic concretum Petrus visus quidditativè sumptum involvit etiam visionem: at sumptum denominativè involvit tantum Petrum; hic enim solus est visus, non autem visio; neque enim omne, quod aliquam denominationem, seu concretum, quidditativè sumptum, constituit, potest etiam eandem denominationem recipere, sive prædicato illo affici; nam, ut modò dictum est, visio nequit dici vis.

17. Aliquando autem alicui parti, vel formæ, quæ aliquam denominationem tribuit, vel eam quidditativè sumptam constituit, competit eadem denominatio, vel prædicatum idem: & tunc dicitur denominare per convenientiam: sic e. g. anima rationalis tribuit homini denominationem viventis, & intelligentis, & ipsa etiam est, & denominatur vivens, atque intelligens. Aliquando verò tali formæ, vel parti, competit denominatio, vel prædicatum prorsus oppositum: & tunc dicitur denominare per contrarietatem: sic e. g. prohibitio laboris servilis die festo constituit laborem prohibitum, & malum, quin ipsa sit prohibita, aut mala, sed è contrario bona. Pari igitur modo offensa Dei, seu peccatum, denominat compensationem illam bonam: ipsum autem peccatum manet malum, nec debet, aut potest, ab amante compensationem amari.

Si huc afferre velles tritum illud: Bonum ex integra causa, malum ex quovis defectu: adeoque velles interre, quòd denominationis compensationis pro offensa sit mala; quia involvit partem malam; responderetur facillè, hoc axioma tantum verum esse, de bono denominativè sumpto, non verò de bono quidditativè accepto; cum sic sumptum involvere possit varia per contrarietatem denominantia, adeoque mala, ut patet consideranti.

18. Dices 1. Qui amat aliquid, debet etiam amare, quod est cum ipso necessario connexum: ergo, qui amat illam compensationem, debet etiam amare peccatum. Resp. neg.

neg. ant. universaliter sumptum, quod est omnino falsum. Ad summum talis amator debet permittere, quod est connexum; non autem debet id amare; neque enim, qui amat peccatum, amat etiam infernum, cum eo connexum: & multò minus, qui amat aliquid ex suppositione alterius, quod est quidem connexum, seu præsuppositum ad rem amatam, sed tamen tale quid, ut hic, & nunc, intendatur ejus destructio, multò minus, inquam, talis amans debet amare etiam hoc destruendum. Certè, qui amat medicinam ex suppositione morbi, aut qui vult, per medicinam sanari, non amat etiam ipsum morbum. Illud igitur tantum debet amari, quod est ita connexum, ut ab amante aliquam rem tanquam finem, debeat poni tanquam medium, ad eum finem assequendum: peccatum autem, ut jam dictum n. 13. non est medium ad penitentiam.

19. Dices 2. Compensatio illa denominativè accepta est indifferens: sed non amatur à penitentia aliquid indifferens: ergo non amatur compensatio denominativè accepta. Hoc argumentum iterum retorquetur in amore penæ conformis delicto. in forma dist. ma. compensatio est indifferens, si sit in circumstantiis peccati commissi neg. ma. si sit extra illas circumstantias. om. ma. & conc. min. dist. conf. non amatur compensatio denominativè accepta extra eas circumstantias. om. conf. in ijs circumstantiis. neg. conf. Si autem compensatio illa non amatur extra illas circumstantias peccati prius commissi, non amatur ut indifferens: licet, quia à iudice non amatur penæ, nisi in circumstantiis commissi delicti, non amatur ut indifferens.

Dices 3. Amare compensationem in his circumstantiis, est amare ipsas circumstantias, adeoque est amare compensationem quidditativè acceptam: ergo nulla solutio. Resp. neg. ant. amare enim rem, e. g. compensationem dictam, in certis circumstantiis, tantum significat, quòd illa circumstantia determinant voluntatem ad amandam compensationem, & si ita vis, constituant compensationem amatam quidditativè acceptam, licet ipsa non amentur. Sic applicatio determinatignem, ut urat, tamen ipsa non urit: sic condiciones plures determinant causam ad agendum, ipsa non agunt.

ARTICULUS II.

In quo Subjecto detur Habitus Virtutis Penitentia.

20. Quærant Theologi, in quo subjecto habitus penitentia recipiatur: quæ quæstio duplici in sensu potest tractari, nempe de subjecto proximo, ac remoto. Per subjectum remotum hic intelligitur suppositum: per subjectum verò proximum intelligitur potentia suppositi. Jam si quærat, in qua

potentia recipiatur habitus penitentia; Resp. cum, juxta communem philosophiam nostrorum, potentia animæ sint inter se, & cum anima identificata, habitus penitentia recipitur realiter in anima: formaliter tamen loquendo recipitur in voluntate, tanquam habitus moralis: in qua voluntate etiam recipitur juxta illos, qui potentias inter se, & ab anima distinguunt.

21. Si autem quærat, in quo supposito recipiatur habitus penitentia. Resp. inprimis cum tantum recipi in supposito creato rationali; hoc enim solum est capax habitus, vel virtutis moralis, ut patet. Utrum autem recipiatur in omni tali supposito, dependet ab eo, an habitus penitentia sit realiter distinctus ab aliis habitibus; an tantum sit distinctus formaliter, de quo infra. n. 41. Si formaliter tantum distinguitur, potest recipi, seu reperiri in omnibus rationalibus creaturis, Angelis, & hominibus, imò etiam in Christo: quamvis in hoc non possit esse secundum denominationem suam specificam, seu secundum potentiam retractandam; cum Christo, utpote impeccabilis, nullam retractationem ullius actus sui possit elicere.

Ubi tamen noto, ex hoc, quòd habitus in Christo non possint elicere actus retractativos, possint autem eos elicere in nobis, ex hoc, inquam, non sequi, quòd habitus Christi sint speciei diversi à nostris; nam, licet habitus non possint in aliquo subjecto omnes suos actus elicere, tamen possunt in eo stare, modò actus primarios per se elicere possint; alius nec habitus charitatis in Christo esset ejusdem speciei cum nostro; quia in Christo non potest elicere contritionem: imò nec voluntas Christi esset ejusdem speciei cum nostra; cum voluntas Christi non possit influere in peccatum. Ratio ulterior esse potest; quia, cum gratia sanctificans, quæ est radix habituum, sit ejusdem speciei in Christo, ac in nobis (ut probatum est in tractatu de incarnat. à n. 603.) etiam exigit habitus similes, saltem eos, in quibus non est specialis ratio in oppositum. Quod autem dictum est de Christo, idem dicendum est de creaturis aliis, siquæ aliæ non habent potestatem retractandi, ut aliqui de Angelis asserunt.

22. Si autem habitus penitentia realiter distinguatur ab aliis habitibus, non dabitur in Christo; quia, cum habitus infusi omnes se habeant per modum poterunt, non dantur tantum ad ornatum, sed ad operationes elicendas: atqui in Christo impeccabili habitus penitentia distinctus non posset elicere operationes sibi proprias, nec posset alium finem habere, quam, ut esset ornamentum Christi: ergo. Sic etiam quia Christus habuit lumen gloriæ, quod est impedimentum intrinsecum actus obsecuri, non habuit habitum fidei.

Nec dicas 1. Verbum potuisse assumere humanitatem, quæ prius peccasset, quo casu potuisset dein Christus retractare peccatum prius admissum; & consequenter e-

licere actum primum poenitentiae; nam, licet hoc potuerit fieri, tamen in hac providentia factum non est, & humanitas, de facto assumpta, ita fuit præventa unione hypostatica, (quæ est impedimentum intrinsecum peccati) ut propter eam nullo modo potuerit peccare, & consequenter neque aliquid retractare.

23. Nec dicas 2. cum Lugone, à lumine gloriæ excludi ipsum actum obscurum, non autem ab unione hypostatica excludi retractionem, sed tantum peccatum; nam unio hypostatica, supposito saltem, quod præveniat omnem actum, adeoque impediatur omne peccatum, mediatur saltem excludit retractionem. Nec replicas 3. Christum saltem potuisse elicere hunc actum conditionatum: *Si peccassem, retractarem*; nam propter tales actus conditionatos non debet dari habitus poenitentiae: sicut non datur habitus fidei, aut spei in Christo, vel Beatis, propter hos actus conditionatos: *Si carerem lumine gloriæ, crederem: si non possiderem beatitudinem, eam sperarem.*

24. Pariter habitus poenitentiae, si hic realiter ab aliis habitibus distinctus sit, non habent illi Beati in celo, qui in terris degentes nunquam peccarunt; ut enim in ijs cessat fides, ita etiam ex pari ratione cessat poenitentia. An autem ij Sancti, qui in terris peccarunt, habeant adhuc in celo habitum poenitentiae (supposito, quod sit realiter distinctus ab alijs) ut per eum possint elicere, non quidem dolorem, cuius ille status capax non est, sed tamen aliquam retractionem, non est opus divinae. At verò Sancti, dum morabantur in terris, esse nunquam peccaverint, tamen habuerunt habitum poenitentiae; nam per accidens fuit, quod non peccaverint, adeoque eum habitum exercere non potuerint: impedimentum autem actus tantum accidentale non excludit habitum; habent enim habitus infusus fidei, & aliarum virtutum, etiam ij infantes, qui ante ulum rationis, adeoque ante elicitos actus morales, prævisi sunt morituri, ut cum communi suppono ex *tract. de virt. Theol. n. 23.*

25. Equidem Arriaga *tom. 8. de poenit. disp. 12. sec. 1. n. 3.* ait, si in Beatis innocentibus non admittatur habitus poenitentiae, neque admittendum esse habitum fidei, in parvulis ante ulum rationis mortuis: sed hæc sequela est nulla; cum enim hæc res dependeat propius à voluntate Dei, volentis hos habitus infundere, vel conservare, non alios, planè non potest ex ratione decidi, an eos infunderit, vel conservaverit, an non: neque enim, ut *n. 9.* diximus, in similibus potest ab uno ad alterum argui: sed debet decideri, vel solutio hujus quæstionis, desumi ex revelatione, aut auctoritate, vel Conciliorum, vel Patrum, vel Theologorum.

Jam verò est communissima Theologorum assertio, quod parvulis baptizatis omnibus infundatur habitus fidei, atque

etiam aliarum virtutum: sanè Clemens V. in Concilio Viennensi in *Clementina 1. de Summa Trinitate, & fide Catholica*, ait, *le tanquam probabiliorum, & aliorum Sanctorum, ac Doctorum modernorum Theologia, magis consonam, & concordem sacro approbante Concilio eligere, vel amplecti eam sententiam, quæ aliter, etiam parvulis infundi virtutes quoad habitum, licet non quoad usum. Nec ullatenus distinguit inter eos infantes, qui ad ulum rationis perventuri sunt, & inter alios, qui ad eum non perventuri sunt. Tanta autem auctoritas nequit asserri pro habitu poenitentiae, in Beatis innocentibus perseverante.*

26. Sed neque opus est decidere, an Adamus in statu originalis justitiæ jam habuerit habitum poenitentiae, supposito reali hujus distinctione ab alijs; cum enim, ut dictum est in *tract. de peccat. n. 342.* juxta S. Thomam, & communem aliorum, in eo statu non potuerit committi peccatum tantum veniale, non potuisset ille habitus ullum actum producere, antequam destrueretur, & iterum reproduceretur, ut patet consideranti: ergo valde dubium est, an prius jam fuerit Adamo infusus. Alia est ratio de ijs, qui venialiter potuerunt peccare, per accidens tamen peccarunt mortaliter; in his enim saltem potuisset habitus ille, antequam destrueretur, dolorem de peccato veniali elicere, quamvis per accidens non eliceret. An autem ob talem dolorem eliciendum debeat poni habitus realiter distinctus, an non, infra *n. 41.* decidemus.

27. De Angelis videtur dicendum, eos non habuisse habitum poenitentiae (sermo semper est de habitu realiter distincto ab alijs) nam primò, si Angeli non potuerunt retractare voluntatem semel conceptam, habitum poenitentiae utique non habuerunt, ut pote in ijs omnino intrinsecè impeditum ab omni actu. Secundo, si etiam absolute potuerunt voluntatem priorem retractare, tamen in statu innocentie originalis non potuerunt venialiter peccare; unde quoad illum statum de ijs eadem est ratio, quæ supra allata est de Adamo: post illum statum autem, cum Deus absolute decreverit, Angelis non dare spatium, aut gratiam poenitentiam, ad quid infudisset habitum poenitentiae?

Neque dici potest, Deum etiam decrevisse, quibusdam hominibus non dare spatium poenitendi; nam saltem plurimis, & natura humanae in genere, decrevit Deus dare spatium poenitendi; unde, cum propterea pluribus decreverit, infundere habitum poenitentiae, dicendum est, quod etiam alijs, quoad alia omnia similibus, eundem habitum infundere voluerit; non enim videtur Deus voluisse, infundere habitum uni, & non alteri individuo quoad alia simili, præcisè propter prævisum accidentale impedimentum actus. At verò totam naturam Angelicam privavit Deus spatium poenitendi, adeoque non fuit ratio, cur uni quidam indi-

individuo præ altero infunderet habitum poenitentiae.

28. De B. Virgine dicendum videtur, eam habitum poenitentiae fuisse instructam, dum fuit in statu virginitatis; quia, ut habet Suarez *tom. 4. in 3. p. disp. 7. sec. 1. n. 10.* absolute potuit peccare, & maternitas ejus fuit tantum impedimentum extrinsecum, non autem intrinsecum peccati; vel, ut ait Arriaga *tom. 8. de poenit. disp. 12. sec. 1. n. 4.* B. Virgo speciali tantum favore Dei præservata fuit ab omni, etiam veniali peccato. Et quamvis fuerit etiam macula originali immunis, adeoque in ea fuerit concupiscentia rationi plene subiecta, insuper ipsa, naturæ, & gratiæ donis, ita illustrata, ut non habuerit in ea locum tantum semiplena deliberatio, sed, ut omnia ageret cum perfecta deliberatione: tamen, nisi Deus eam specialiter præservasset, potuisset absolute venialiter deliberatè peccare.

Ratio est; quia B. Virgo non erat ratione statò sui incapax doloris, ac tristitiæ, timoris, aut poenitentiæ; quæ tamen incapacitas tanquam ratio asseritur à S. Thoma, & alijs, dum probant impossibilitatem peccati venialis in statu justitiæ originalis. De cætero, sicut B. Virgo in alijs fuit similis nobis, ita dicenda est etiam similis fuisse quoad habitum, atque etiam quoad habitum poenitentiae; quia ratio gravis, probans dissimilitudinem quoad habitum poenitentiae, asserri non potest. Hæc de subiecto remoto habitus poenitentiae, quæ alij fusius tractant, dixisse sufficiat; nec videtur longiori indagine versanda quæstio, cuius suppositum, nempe realem distinctionem habitus poenitentiae ab alijs habitibus, negabimus infra *n. 45.*

29. Querunt hic ulterius aliqui, an poenitentia, essentialiter sumpta, dicat tantum dolorem, an tantum odium, seu detestationem peccatorum, vel an simul utrumque, atque etiam propositum non peccandi de cætero. Non vacat in hæc minutius inquirere: dico tamen, poenitentiam Theologicè sumptam involvere omnia tria; ita enim habet Tridentinum *sess. 14. c. 4. Contritio, quæ primum locum inter dictos poenitentis actus habet, animi dolor, ac detestatio est de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero.* Dein, dum Sacra Scriptura, aut Patres, nos ad poenitentiam hortantur, semper nos excitant ad dolorem, simulque ad detestationem, & fugam peccatorum, seu voluntatem, aut propositum, ea deinceps vitandi: ergo ista tria requiruntur ad poenitentiam Theologicè talem.

30. Ulterius detestatio sola sine dolore non est poenitentia; nec dolor solus sine detestatione; quia detestationem etiam eliciunt Sancti in celo, imò etiam ipse Deus peccata detestatur, quin possint agere poenitentiam Theologicam. Vicissim damnati, imò & quidam peccatores in via, dolent aliquo modo de peccatis; quia tamen ea non simpliciter detestantur, seu abomi-

nantur, non agunt poenitentiam Theologicè sumptam. Detestatio autem, si seria, & efficax, aut simpliciter dicta sit, secum fert propositum non peccandi de cætero; quia non potest quis seridè, & efficaciter detestari aliquam actionem, & eandem velle repetere; unde detestatio talis identificata est cum proposito saltem virtuali, non peccandi de cætero. Quare, dum S. Thomas *3. p. q. 85. a. 1. in corp. dixit: Poenitere est de aliquo prius à se facto dolere*: intelligendus est de dolore efficaciter detestante, adeoque in futurum peccata vitare proponente.

ARTICULUS III.

An Poenitentia sit Virtus Specialis.

31. Supponendum, dari præter habitus Theologicos etiam alios morales infusos, ut probatum in *tract. de virt. Theol. n. 23.* & hoc supposito, ulterius notandum 1. quod quælibet virtus, sicut potest amplecti bonum sibi proprium, ita etiam potest fugere, ac detestari malum oppositum; nisi enim virtus posset fugere, atque à se amovere oppositum sibi malum, non posset consequi proprium bonum; quippe impediretur simpliciter: e. g. nisi castitas posset à suo subiecto amovere inhonestum affectum, non posset eidem ingenerare affectum decentem, cum priore impossibilem: debet autem virtus posse consequi proprium bonum: ergo etiam debet posse fugere oppositum malum.

Quare etiam quælibet virtus potest ex motivo proprio, seu specifico, dolore, ac detestationem elicere, de peccato sibi contrario, ac propositum illud vitandi, adeoque actum poenitentiae propriè dictum; & sic quælibet virtus in aliquo sensu est poenitentia specialis. Excipit tamen Maurus virtutem innocentie, quæ in suo subiecto essentialiter præsupponit, quod nullum unquam in eo peccatum extiterit: quæ tamen, an sit specialis virtus, præsertim realiter distincta ab alijs, dubitari potest; at, pro hic, & nunc, omittitur.

32. Notandum 2. aliquarum virtutum motivum esse restrictum, ita, ut non, se extendat ad quælibet peccata detestanda. e. g. motivum castitatis, seu ejus objectum formale, est honestas abstinendi à voluptatibus carnis illicitis: huic autem honestati non opponitur furtum; sicut nec motivo justitiæ erga homines, seu honestati servandi jus illatum, vel compensandi jus lesum alterius, opponitur fornicatio: igitur non potest quis, ex motivo castitatis dolere de furto commisso: nec ex motivo justitiæ de simplici fornicatione.

Quod si quis doleret de furto: quia per illud destruitur habitus castitatis (nam per quodlibet peccatum mortale destruitur omnes habitus morales infusi, ut pote radi-

radicati in gratia, qua sublata etiam ipsi auferuntur) tamen hoc non esset dolere ex motivo castitatis: sicut, si quis doleret, quod perdidit habitum charitatis, id non esset elicere actum contritionis perfectæ ex motivo charitatis; non enim habitus habet pro objecto formali motivo seipsum, vel suam conservationem. Quare talis dolor spectaret ad alium habitum amoris concupiscentiæ, qua homo appeteret bona supernaturalia ut sibi bona.

33. Notandum 3. esse tamen aliquas virtutes, quæ habent motivum longè amplius, & extendens se ad omnia peccata detestanda: & tales sunt habitus charitatis, & spei Theologicæ, item religionis, obedientiæ, justitiæ erga Deum &c. nam quodlibet peccatum est contra Deum summè dilectum, est impedimentum beatitudinis celestis, est oppositum honori Divino, est violatio Divini præcepti, & læsio aliqua juris Divini; hinc possum de omni peccato, distributivè, vel collectivè sumpto, dolere ex quovis motivo istarum virtutum.

Et certè, si hoc fieri non posset, vix possemus dolorem elicere, qui sufficeret ad validam confessionem; ad hanc enim requiritur dolor de omnibus peccatis gravibus: igitur si nullum motivum particularis virtutis se ad omnia peccata extenderet, deberemus ferè de quovis peccato, ex particulari, etque oppositæ virtutis motivo, dolere: hoc autem fieri non posset, si quis plerumque, specie distinctorum criminum, ut facile fieri potest, esset oblitus; cum tamen dolor etiam ad peccata oblivioni tradita se extendere debeat; alias enim nec indirecè remitteretur.

34. Notandum 4. quod penitentia specialis possit multipliciter intelligi; nam 1. potest intelligi qualibet virtus specialis, quæ ex motivo suo speciali elicit dolorem: & sic qualibet virtus est penitentia specialis: sicut quodlibet animal ratione suæ differentiæ specificæ est speciale animal. 2. Potest intelligi virtus, quæ specialiter præ aliis, sive magis, quam alia virtutes, potest dolere: & sic virtutes, quæ possunt universalem dolorem de omni peccato elicere, sunt specialis penitentia præ aliis, quæ tantum possunt particularem de certo peccato dolorem elicere. 3. Potest intelligi penitentia specialis, antonomastice sumpta, seu quæ præcipuè, & præ omnibus aliis, penitentia dicenda sit: sicut e. g. Aristoteles antonomastice præ aliis sapientibus vocatur philosophus. Et de hac virtute, quænam, aut qualis sit, hic propriè agitur: atque de ista inter auctores lat magna lis est.

35. Quidam, & inter hos Gormaz de penit. disp. 2. maxime n. 92. contendunt, terminum penitentia specialis debere intelligi, non pro libitu, sed in ea significatione, quam accepimus à S. Thoma, aliisque antiquioribus, qui eam virtutem vocant specialem penitentiam, quæ dolet de peccato commisso, in quantum est offensa Dei, cum emendationis proposito; ita enim habet

Angelicus 3. p. q. 85. n. 3. in corp. Penitentiam non habet, quod sit virtus specialis ex hoc solo, quod dolet de malo perpetrato; ad hoc enim sufficeret charitas: sed ex eo, quod penitens dolet de peccato commisso, in quantum est offensa Dei, cum emendationis proposito. & hoc declarans ibidem addit: Emendatio autem offensa, contra aliquem commissa, non fit per solam cessationem offensa: sed exigitur ulterius quadam recompensatio.

Ex quibus infert Gormaz cit. disp. n. 76. illam virtutem debere dici penitentiam specialem, quæ ita dolet de peccato, ut non intendat solam cessationem ab offensa, sed etiam aliquam compensationem pro ista. Cum autem compensatio juris Divini, per offensam læsi, spectet ad justitiam commutativam, cuius est jus læsum reparare; hinc ait hic auctor, penitentiam esse speciem justitiæ commutativæ, qualis dari potest, inter Deum, & hominem. Et sanè etiam S. Thomas penitentiam reducit ad justitiam hoc modo cit. in corp. dicens: Unde manifestum est, quod penitentia, secundum quod est virtus, est pars justitiæ.

36. Alij cum Haunoldo l. 4. tr. 4. n. 895. & seq. volunt, specialem penitentiam esse eam virtutem, quæ imperat dolorem, aliasque pœnalitates, ad compensandam offensam Dei; potest enim penitentia imperare actus aliarum virtutum, e. g. mortificationis, sive internæ, sive externæ; & potest eos imperare ex suo motivo; omnis enim virtus, quæ tendit ad aliquem finem, potest etiam exigere, vel imperare media, qualia sunt vel maxime actus aliarum virtutum: sic castitas potest imperare actus abstinentiæ, & elemosinæ, utpote conducentes ad conservandam puritatem, quæ est finis castitatis.

Unde etiam virtus, tendens ad compensationem offensa, tanquam ad finem, potest imperare media, qualia sunt actus mortificationis, vel aliarum virtutum, quibus satisfieri solet pro offensa Dei, sive hæc spectetur quoad reatum culpæ, sive quoad reatum pœnæ. Nec refert, quod virtus imperans sit inferior alterâ, cui imperat; nam e. g. timor gehennæ, qui est virtus tantum moralis, potest imperare actum contritionis, seu charitatis, quæ est virtus Theologica; quia talis actus utilis est ad gehennam fugiendam.

37. Sed huic sententiæ merito opponitur, quod, cum primus actus penitentia sit dolor, illa virtus potiori jure dicenda sit specialis penitentia, quæ elicit dolorem ex motivo compensandi offensam quam alia virtus, quæ tantum imperat dolorem. Dein, licet actus imperati suo modo etiam tribuantur virtuti imperanti, sicut e. g. 1. Cor. 13. v. 7. dicitur de charitate: Omnia credit, omnia sperat &c. tamen propter hos actus imperatos non tribuitur virtuti imperanti, simpliciter, & rigorosè, minus antonomastice (in quo sensu hic loquimur) nomen virtutis efficientis;

cientis; non enim charitas vocatur fides, aut spes; consequenter nec virtus imperans dolorem, seu actum retractantem, vel satisfaciendum, dicitur specialiter penitentia. Accedit, quod Angelicus citatus n. 35. penitentiam non vocet eam virtutem, quæ imperat, sed quæ elicit dolorem; dicit enim penitentiam specialem vocari ex eo, quod dolet de peccato commisso.

38. Alij itaque recentiores volunt, illam virtutem esse penitentiam specialem, quæ dolet de peccato commisso; quia honestum est, dolere de peccato læsivo juris Divini, & per dolorem compensare, quantum fieri potest, jus Dei læsum. Unde objectum formale motivum hujus virtutis est ipsa honestas doloris, compensantis offensam, læsivam juris Divini: adeoque hæc virtus penitentia est reflexiva, non tantum ideo; quia supponit peccatum, & in hoc se reflectit: sed etiam, quia se reflectit super ipsam suam actum, ejusque honestatem. Hanc virtutem, dicunt, esse specialissimè penitentiam; quia habet motivum, non tantum universale, sive se extendens ad omnia peccata, sed etiam unice pertinens ad lineam penitentia, scilicet honestatem dolendi; per quod distinguitur ab omnibus aliis virtutibus potentibus dolere: adeoque specialissimè potest dici penitentia. His præmissis

39. Dico 1. Penitentia est virtus specialis: & hæc ipsa specialis virtus est habitus numero præcedenti descriptus, seu est virtus, dolens de peccato ex motivo honestatis, reluctans in dolore compensativo pro offensa. Duas partes habet conclusio. Prima, quod penitentia sit virtus specialis, docetur expressè ab Angelico 3. p. q. 85. n. 2. & communiter à Theologis: atque probatur à S. Doctore ibidem in corp. hac ratione. Tunc datur specialis virtus, quando datur specialis actus laudabilis: atqui dolor, modo descriptus, est specialis actus laudabilis: ergo debet dari specialis virtus, eum eliciens, quæ est penitentia aliqua, ut patet expendenti.

Rursus actus specificantur ab objectis formalibus, in quæ tendunt, & habitus specificantur ab actibus: ergo etiam habitus, saltem mediatè, specificantur ab objectis formalibus: ergo, ubi datur objectum formale diversum, datur etiam habitus diversus: illud autem datur in nostro casu: ergo. Confir. Nisi objectum formale diversum inferat etiam habitum diversum, non est ratio, cur differat justitia à religione, castitas à misericordia &c. atqui omnes dicunt, habitus istos esse inter se diversos: ergo hæc ratio debet esse sufficiens. An autem ista distinctio, vel diversitas, realis sit, an formalis, dicemus paulò post.

40. Probarur jam altera pars conclusio- nis. Penitentia Theologica in genere est illa virtus, quæ dolet de peccato commisso, illudque detestatur, & odit ex motivo aliquo supernaturali, cum proposito non peccandi de cetero: ergo illa est penitentia

R.P. Anr. Mayr Theol. Tom. II.

specialis, quæ dolet ex motivo, specialiter spectante ad lineam penitentia: atqui ex tali motivo dolet habitus n. 35. descriptus, ut ibidem explicavimus: ergo. Confir. 2. Hæc questio, quænam scilicet virtus debeatur dici specialis penitentia, multum habet de nomine: ergo in ejus decisione rectè sequimur auctoritatem S. Thomæ, qui penitentia specialis actum à nobis supra designatum attribuit: cui dein accessit auctoritas plurimum, præsertim recentiorum.

41. Jam verò, quamvis diversitas objectorum formalium inferat diversitatem aliquam habituum, in sensu formali: non tamen necessariò inferat distinctionem realem habituum, nec exinde probatur, habitum penitentia specialis realiter distingui ab aliis habitibus infusis. Quare, ut etiam hoc rite decidatur, an scilicet hæc penitentia specialis realiter distincta sit ab aliis habitibus, an non, præmitto, virtutes supernaturales Theologicas inter se distingui realiter: sic enim docemur 1. Cor. 13. v. 2. ubi dicitur: Fides, spes, charitas: tria hæc, major autem horum est charitas: patetque insuper ex eo, quod habitus isti sint inter se separabiles; nam fides sine spe, & charitate, potest manere in peccatore desperante: & spes potest manere sine charitate in alio mortaliter peccante.

42. At verò habitus morales infusi, cum radice in gratia, non sunt ab ea, nec à se invicem, saltem in hæc providentia, separabiles, sed simul cum gratia insunduntur, & simul cum ea destruantur, ut est communissima Theologorum, quorum auctoritate, & consensu, potissimum hæc res probatur. Videri etiam potest Lugo de penit. disp. 6. n. 17. ubi cum communissima docet, non manere in peccatore habitum penitentia, additque aliquam rationem, cur potius destructa gratia spes maneat, quam penitentia, quæ an efficax sit, alij videntur. Hinc non videtur haberi sufficiens signum distinctionis realis habituum moralium infusorum.

Dices. Habitibus acquisitis morales distinguuntur inter se realiter: ergo etiam intera distinguuntur infusi. Resp. neg. consequens. Non est par ratio de habitibus acquisitis, & infusis moralibus; illi enim generantur ab actibus: daturque sæpe unus habitus sine altero: itémque destruitur unus sine altero; & hinc utique realiter sunt distincti: at non ita se habent habitus infusi; quia isti omnes jam insunduntur ante actus elictos, & si destruat unus, etiam omnes alij destruantur.

Sed neque diversa difficultas, quæ quandoque, ut quidam volunt, causat multiplicationem realem habituum acquisitorum, etiam inferat multiplicationem realem habituum infusorum; nam habitus acquisiti dant facilè posse, danturque ad difficultatem tollendam: non ita se habent (ut rectè advertit Gormaz, 17. de penit. disp. 1. n. 6.) habitus infusi; nam isti dant simpliciter posse, habentque se per modum potens

potentiarum, quæ ad longè plures difficultates se extendunt, quàm se extendant habitus tantum acquiriti: fermè sicut potentia intellectiva se extendit ad longè plures difficultates, quàm habitus e. g. logicæ.

43. Ulterius, quamvis omittatur, quòd diversitas objecti formalis inferat distinctionem realem habituum acquiritorum; eòquòd inferat distinctionem realem actuum, & consequenter habituum, ex actibus generatorum: non tamen sequitur, quòd etiam inferat distinctionem realem habituum infusorum, qui non generantur ex actibus, sed que habent per modum potentiarum, quæ circa plura objecta formalia diversa possunt versari. Sic, licet habitus logicæ, & physicæ, inter se realiter distinguantur, non tamen distinguitur realiter à se, vel inter se, intellectus ut potentia intelligendi objecta logicæ, & ut potentia intelligendi objecta physicæ; nam idem realiter intellectus in actus utriusque scientiæ, imò longè plurium aliarum scientiarum infuit.

Accedit, quòd, si pro ratione diversorum objectorum formalium, dantur habitus morales infusi realiter distincti, debeant esse innumeri; cum objecta formalia, & actus specie diversi, possint excogitari innumeri. Nec dicas, ob rationem diversorum objectorum formalium, multiplicari habitus acquiritos; nam isti primum successivè debent acquiri, adeoque in nemine debent dari simul innumeri, seu quasi infiniti: imò nec successivè; cum nemo eliciat actus innumerarum, vel quasi infinitarum specierum, & quidem tot actus, ut ex ijs nascantur etiam quasi infiniti habitus. At verò habitus infusi debent simul omnes existere in quovis homine iustificato, antequam ulli eorum actus eliciti sint.

Unde, quando S. Thomas 3. p. q. 85. a. 2. in corp. ait: *Species habituum distinguuntur secundum speciem actuum*: intelligendus est de distinctione tantum formalis. Nec replices S. Doctorem. 1. 2. q. 54. a. 1. & 2. (ad quos locos se 3. p. q. 85. a. 2. in corp. refert) agere de distinctione reali. Resp. enim, cum ibi agere de habitibus acquiritis; nam a. 1. in corp. ait: *Intellectus est una potentia, in qua tamen sunt diversarum scientiarum habitus*: habitus autem scientiarum sunt acquiriti. Ab his habitibus acquiritis deinde argumentatur S. Doctor à pari, in quantum convenienter potest ad habitus infusos, & inter hos 3. p. q. 85. a. 2. inferat aliquam diversitatem, sed non talem, qualis datur inter habitus acquiritos; unde sufficit, si dicatur esse formalis.

44. Quare difficulter ostenditur, quando habitus morales infusi, & quinam inter se realiter distinguantur: nec ausim ego definire, an multi, an pauci sint huiusmodi habitus realiter distincti; cum apud nullum Theologorum repererim certum aliquod signum, vel regulam indubitam, & universalem, ex qua desumi possit realis distinctio istorum habituum; quod enim qui-

dam dicunt, eos esse innumeros, non sufficienter probant ex S. Hieronymo *epist. ad Celantiam* (quam alij S. Paulino adscribunt) quamvis enim S. Pater ibi dicat: *Infinite namque sunt species, partesque iustitiæ*: tamen non loquitur de habitibus, sed de actibus, vel officiis alteri præstandis, quæ omnia, ait, complecti eam Domini sententiam: *Quæcumque vultis, ut faciam vobis homines, & vos facite illis. Matth. 7. v. 12. Lugo de fide disp. 1. sec. 11. n. 238.* aliquod signum distinctionis realis inter hos habitus affert, quòd quidem utcumque potest asseri, sed tamen multum habet divinationis: ait autem, cum aliunde sit certum, quòd virtutes Theologicæ, seu habitus Theologicæ, realiter inter se distinguantur, posse dici, eos etiam habitus morales infusos realiter inter se distingui, qui tantum inter se differunt, quantum dicti tres habitus Theologicæ &c.

45. Dico jam 2. Habitum penitentiæ specialis probabilius non est realiter distinctus ab omnibus aliis habitibus infusis virtutum moralium. Probatur. Non habetur oppositio producentis, & producti, neque separabilitas, nec aliud signum distinctionis realis, inter habitum penitentiæ, & omnes alios habitus morales, ut patet ex modo dictis a. n. 42. Sed neque distinctionem realem inferat diversa difficultas; nam in primis difficulter ostendi potest difficultas notabilis in exercitio huius habitus, quæ non superetur in exercitio aliarum virtutum; nam difficultas retractandi in genere est communis habitibus, potentibus elicere dolorem, vel retractationem difficultas retractandi ex motivo compensandi est communis iustitiæ difficultas autem retractationis ex motivo honestatis, relucentis in ipso dolore compensativo, non videtur esse difficultas alia, quàm quæ datur in facienda nova reflexione, propter quam non debet admitti habitus infusus, realiter distinctus. Dein posito etiam, quòd datur diversa difficultas, ea non inferat distinctionem realem habituum infusorum, ut probatum est n. 42.

Tandem etiam motivum, seu objectum formale diversum, non inferat distinctionem realem istorum habituum, ut probatum n. 43. ergo nulla habetur sufficiens ratio, asserendi distinctionem realem penitentiæ specialis ab omnibus aliis habitibus moralibus. Confirmatur 1. Penitentia non magis differt ab omnibus aliis virtutibus, quàm e. g. temperantia in cibo, & potu, differat a castitate, seu temperantia à delectationibus veteris tactus: sed ista non differt realiter ab illa; alias deberet admitti etiam diversa virtus infusa, moderans usum oculorum, & alia aurium &c. quod foret nimium multiplicare virtutes infusas: ergo.

46. Confirm. 2. Habitum infusum radicantem in gratia sanctificante: ergo videntur debere posse elicere actum suum primum statim, quando datur gratia, & antequam destruantur: atqui hoc non potest penitentia specialis, realiter distincta ab aliis

ARTICULUS IV.

Solvuntur Objectiones.

48. **O**B. 1. contra 1. conclusionem.

Non datur specialis habitus innocentia: ergo neque datur specialis habitus penitentiæ. prob. conf. ideo ille habitus non admittitur; quia, si qualibet virtus impediatur peccato mortali: atqui hunc actum non potest elicere statim, quando datur gratia, aut antequam destrueretur: ergo. prob. min. non potest hunc dolorem elicere in homine innocente, sed tantum in graviter peccante: cumque per peccatum grave destruat gratia, & cum ipsa habitus morales, debere etiam penitentia ante elicitum actum suum primum destrui, & ut hunc possit elicere, ipsa prius iterum reproducti. Aliud est, si penitentia specialis realiter identificetur alteri virtuti, e. g. religioni, vel iustitiæ; tunc enim potest prius, hoc est, quando gratia nondum est destructa, & ipse etiam habitus penitentiæ, realiter alteri virtuti identificatus, nondum est destructus, potest, inquam, elicere actus alios, non retractivos, e. g. cultum Divinum, seu latria, vel executionem rei Deo debitæ, qui sunt actus primarii religionis, vel iustitiæ.

47. Dico 3. Habitum penitentiæ specialis probabilius identificatus est virtuti, seu habitui iustitiæ commutativæ illius, quæ datur inter Deum, & hominem. ita S. Thomas 3. p. q. 85. a. 3. in corp. Gornaz de penit. n. 76. & plures alij. Probatur conclusio. Ad iustitiam, quæ est inter Deum, & hominem, spectat objectum formale penitentiæ specialis, nempe honestas compensandi jus Dei læsum: ergo probabilius penitentia specialis est huic iustitiæ identificata. Confirm. ex S. Thoma, qui 3. p. q. 85. a. 3. in corp. sic ait: *Penitentia non habet, quòd sit virtus specialis ex hoc solo, quòd dolet de malo perpetrato (ad hoc enim sufficeret charitas) sed ex eo, quòd penitens dolet de peccato commisso, in quantum est offensiva Dei, cum emendationis proposito. Emendatio autem offensæ, contra aliquem commissa, non fit per solam cessationem offensæ, sed exigitur ulterius quedam compensatio, quæ habet locum in offensis in alterum commissis, sicut & retributio... utrumque autem ad materiam iustitiæ pertinet; quia utrumque est commutatio quedam; unde manifestum est, quòd penitentia, secundum quòd est virtus, sit pars iustitiæ.*

Cumque ibidem S. Doctor distinxisset inter se iustum simpliciter, & iustum secundum quòd, addit: *Iustum autem secundum quòd dicitur, quòd est inter illos, quorum unus est sub potestate alterius, sicut servus sub domino, filius sub patre, uxor sub viro. Et tale iustum consideratur in penitentia.* Quæ verba Angelici fat expriment nostram sententiam; unde hæc nostra assertio re ipsa non differt ab ea, quæ retulimus n. 35. sed ad summum aliquo modo quoad modum loquendi. An autem ipsa iustitia sit habitus, ab omnibus aliis realiter distinctus, non est necesse determinare.

49. Ad prob. neg. suppositum ma. si loquitur de habitu formaliter tantum distincto: si autem loquitur de habitu realiter distincto. neg. ma. non enim hæc ratio sufficit ad excludendum habitum, etiam realiter distinctum (alias, cum charitas excludat omne peccatum, nullus alius habitus, aut alia virtus deberet admitti) sed debet addi hæc altera ratio, quòd scilicet nulla sit aliunde necessitas, admittendi habitum innocentia, realiter ab aliis distinctum: cui rationi addi possunt etiam illæ, ob quas n. 45. negavimus, habitum penitentiæ esse realiter distinctum ab aliis: quibus addi insuper potest hæc, peculiariter tangens innocentiam; quòd scilicet innocentia realiter habeatur per negationem omnis peccati, a quocumque tandem habitu istud impediatur.

Eodem modo discurrendum est de perseverantia in bono, quæ, etsi formaliter distinguatur ab aliis habitibus, non tamen distinguitur realiter; nam qualibet virtus est realiter perseverantia particularis in suo bono, & omnes simul sunt perseverantia generalis; qualibet enim virtus amplectitur suum bonum constanter, seu perseveranter; neque enim temperantia tantum hodie amplectitur sobrietatem, & cras crapulam.

Si velis, requiri ad perseverantiam repetitionem actuum, responderetur, eam repetitionem non esse necessariam ad perseverandum, & præferri non esse necessariam ad perseverandum in adimplentione præceptorum negativorum; quia ista possunt perseveranter impleri sine actu positivo. Quamvis autem aliqui actus repetiti necessarii sint, ad observanda præcepta positiva, tamen ad eos repetendos sufficiunt alia virtutes, e. g.